

ไม่แข่ง ยิ่งแพ้: อำนาจตลาดกับการยกระดับศักยภาพของธุรกิจ

ทศพล อภัยทาน
อาชวี ปวีณวัฒน์

ชานนตรี บรรเท็งหรรรยา
กฤษฎ์เลิศ สัมพันธรักษ์

สัมมนาวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ประจำปี 2562

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE
FOR ECONOMIC RESEARCH

ความสำคัญของการแข่งขัน

มองโครงสร้างภาคธุรกิจและการแข่งขันผ่าน ข้อมูลจุลภาค

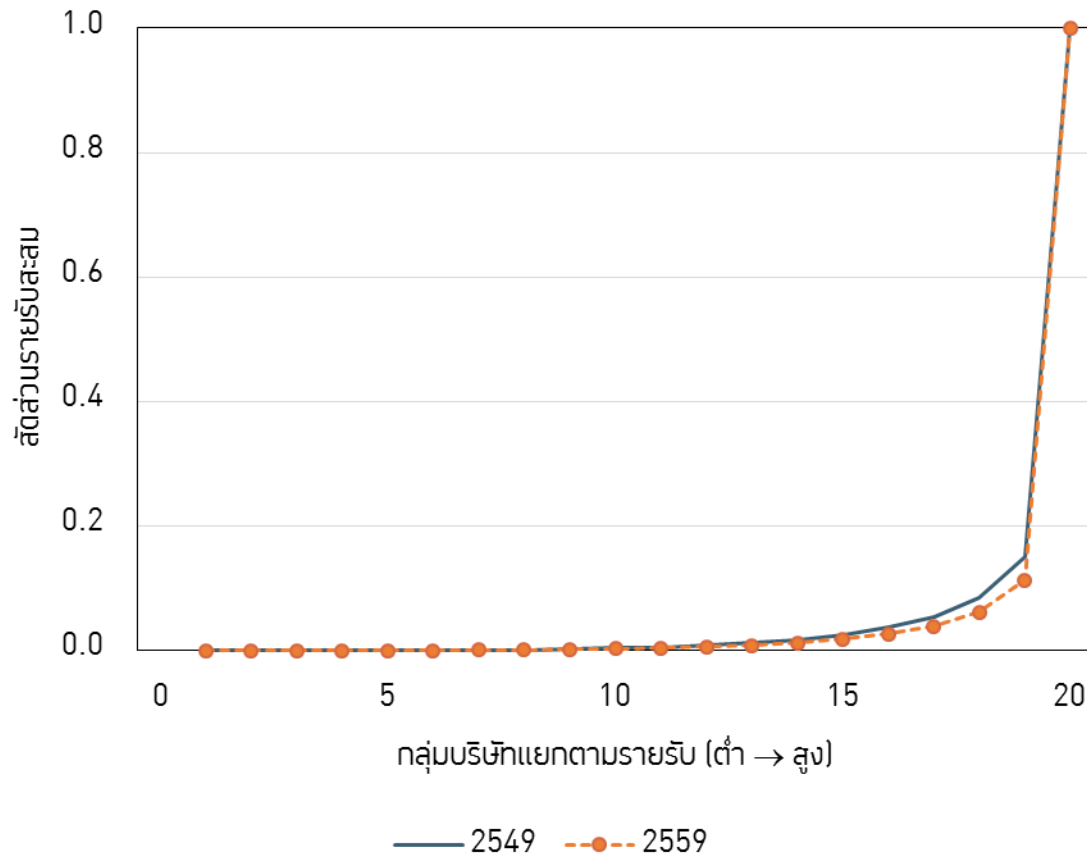
- ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย
- ฐานข้อมูล 3 ฐาน
 - ข้อมูลงบการเงิน รายบริษัท
 - ข้อมูลผู้ถือหุ้น ระดับบริษัท-ผู้ถือหุ้น
 - ข้อมูลการส่งออก รายใบขน

ข้อมูลงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนทั้งหมดในประเทศไทย ทั้งบริษัทจำกัด
และบริษัทมหาชน จำกัด

- รายปี 2549-2559 ระดับบริษัท
- บริษัทจำนวนกว่า 750,000 ราย
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

การผลิตของภาคธุรกิจไทยมีการกระจุกตัวสูง

Lorenz Curve (2549 vs. 2559)

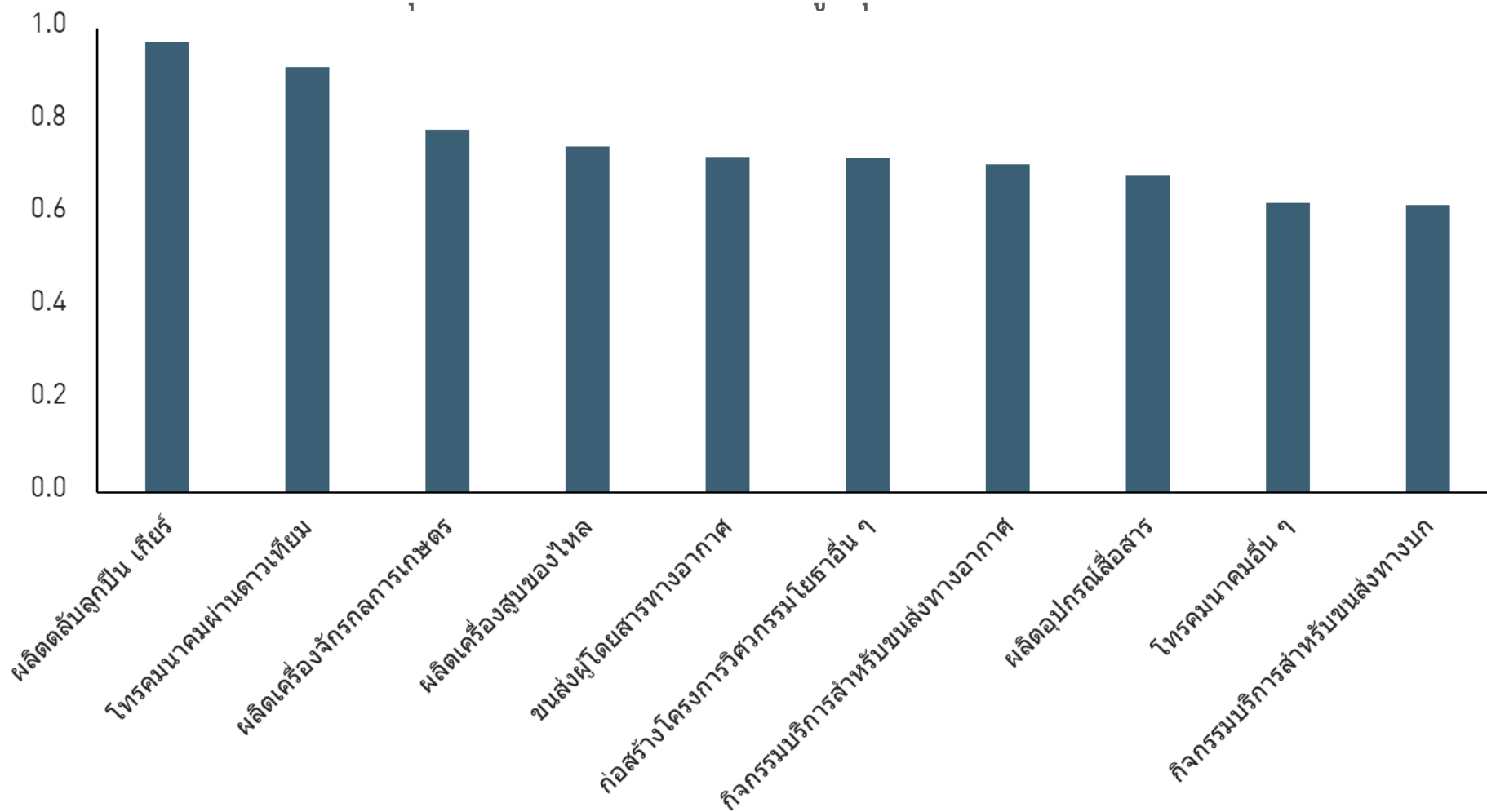

บริษัทที่ใหญ่ที่สุด 5% มีสัดส่วน รายรับ 85% ของรายรับทั้งหมด

ที่มา: Banernghansa, Paweenawat, and Samphantharak (2019)

การผลิตของภาคธุรกิจไทยมีการกระจุกตัวสูง

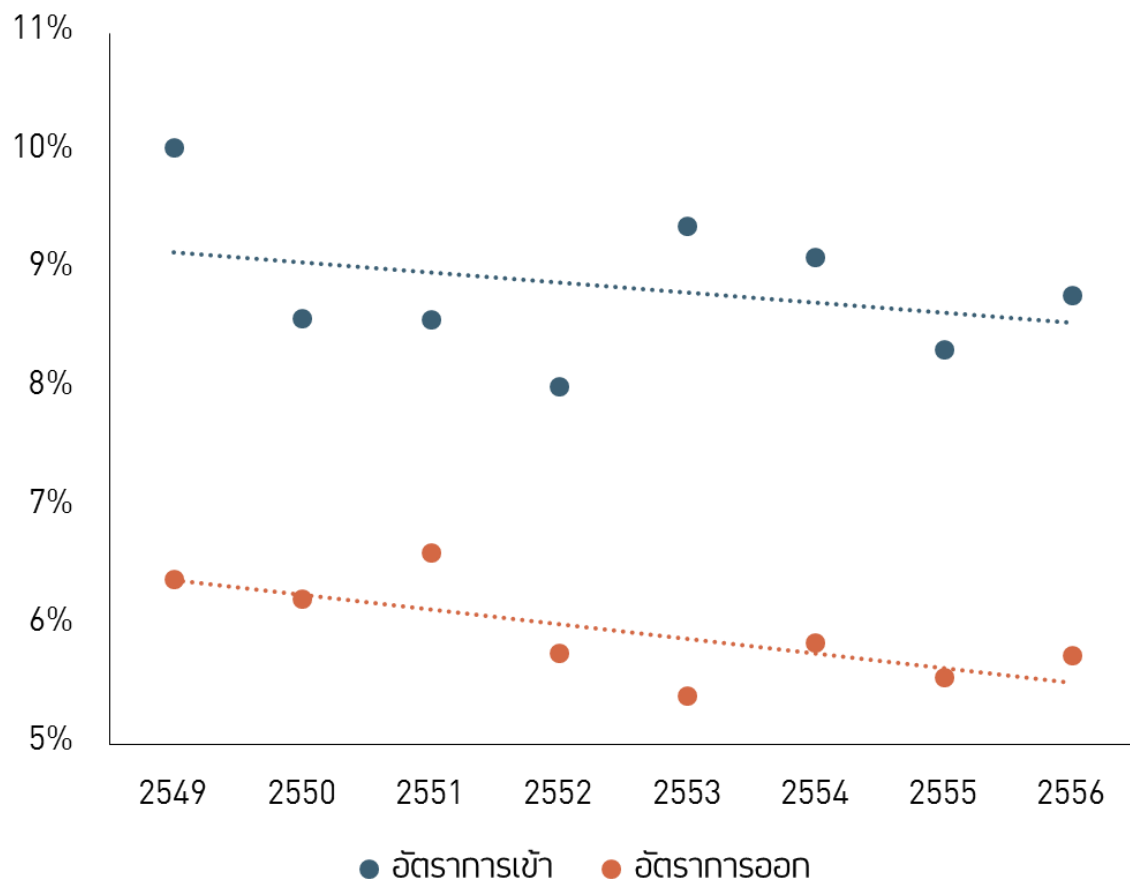
อุตสาหกรรมที่มีดัชนี HHI สูงสุด 10 อันดับแรก

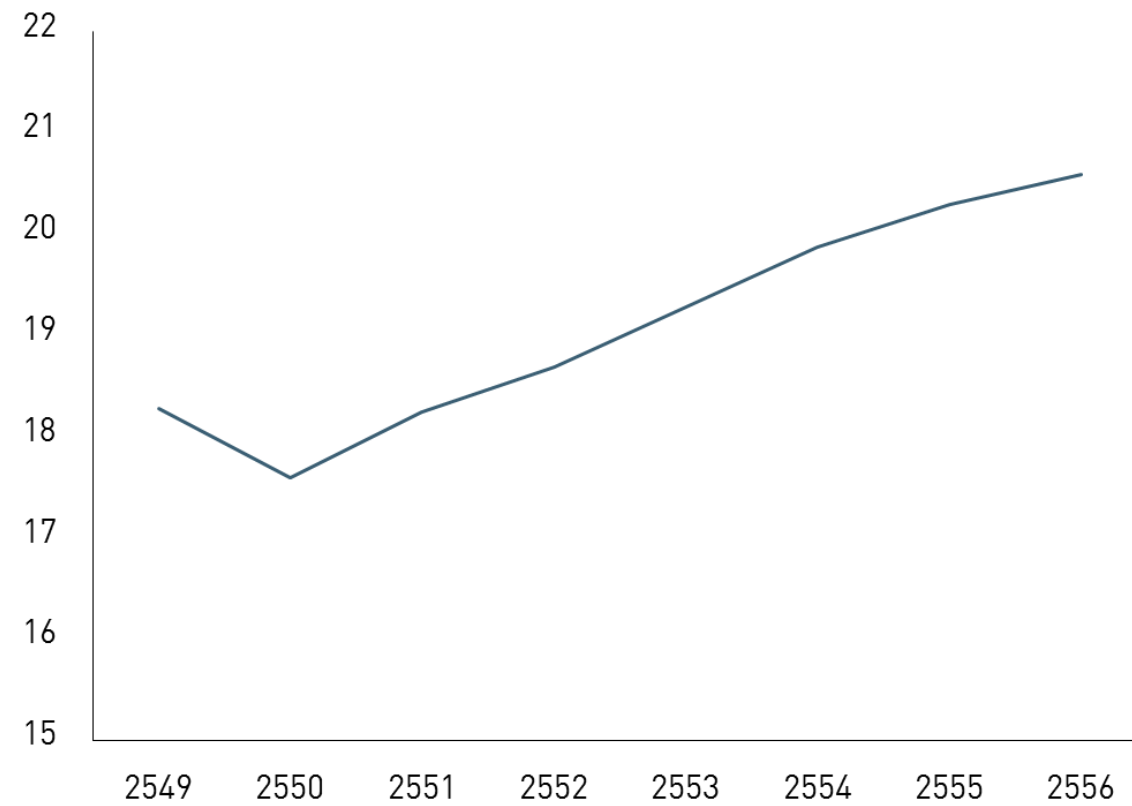
หมายเหตุ: ข้อมูลปี 2559; อุตสาหกรรมในระดับ 4-digit ISIC

“ภาคธุรกิจสูงวัย”

พลวัตของธุรกิจไทยลดลง

อายุเฉลี่ยของบริษัทไทยสูงขึ้น

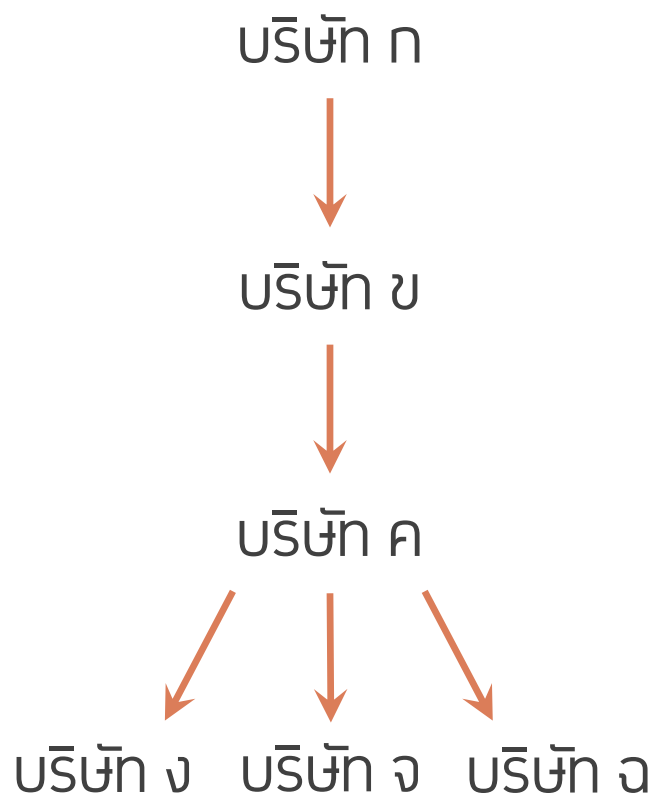

ข้อมูลผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนทั้งหมดในประเทศไทย

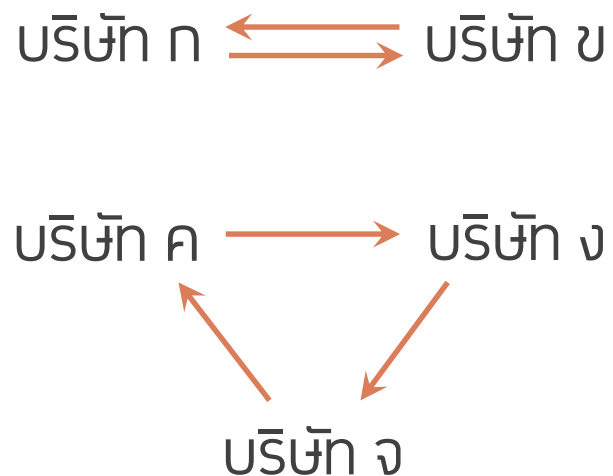
- ข้อมูลรายบริษัท-ผู้ถือหุ้น ในปี 2560
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์
- กลุ่มทุน = กลุ่มบริษัทที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันผ่านการถือหุ้น

โครงสร้างของกลุ่มทุน

การถือหุ้นแบบพีระมิด

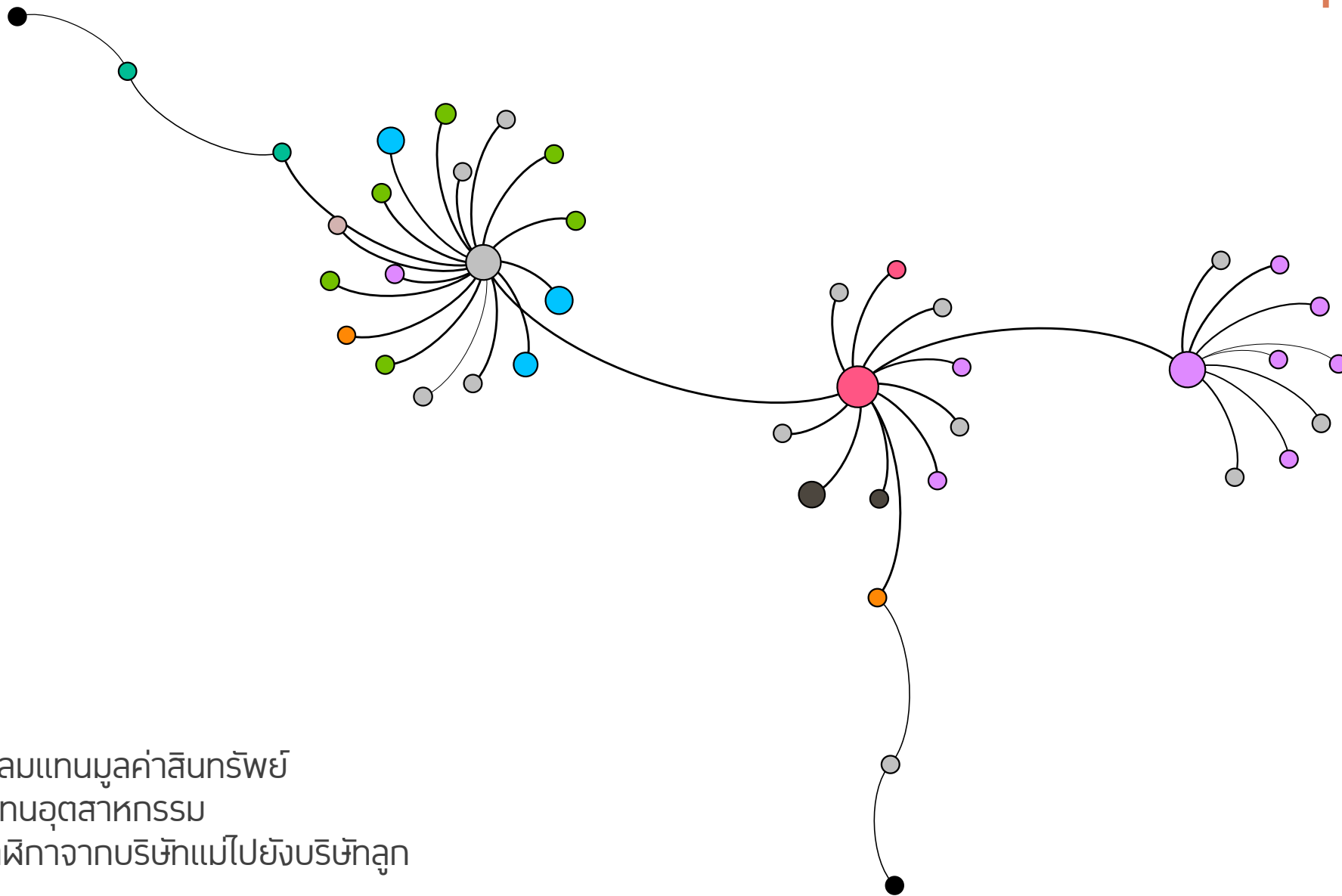

การถือหุ้นไขว้ (Cross shareholding)

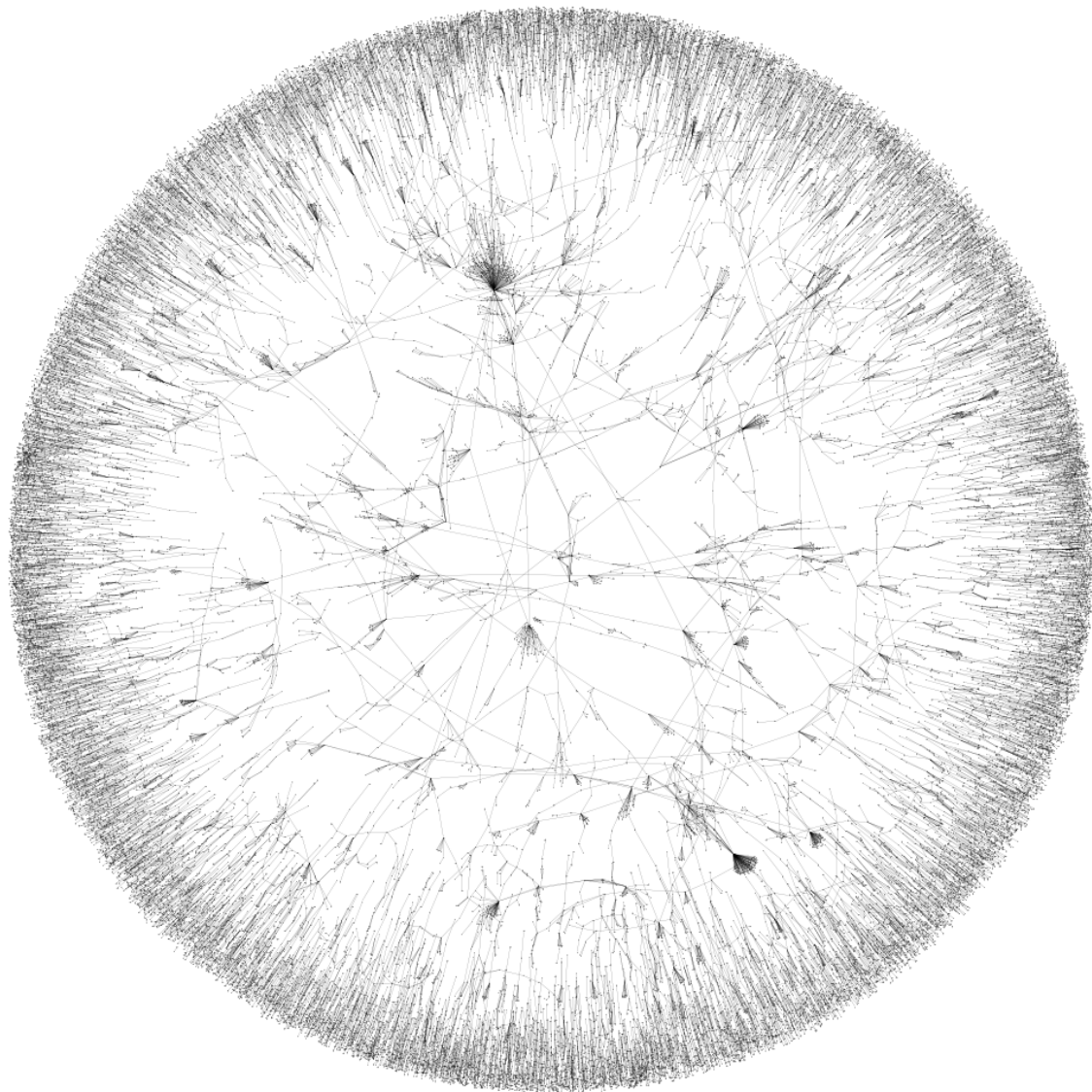
หมายเหตุ: การสร้างเครือข่ายบริษัท ใช้ cut-off 20%

ตัวอย่างของกลุ่มทุนไทย

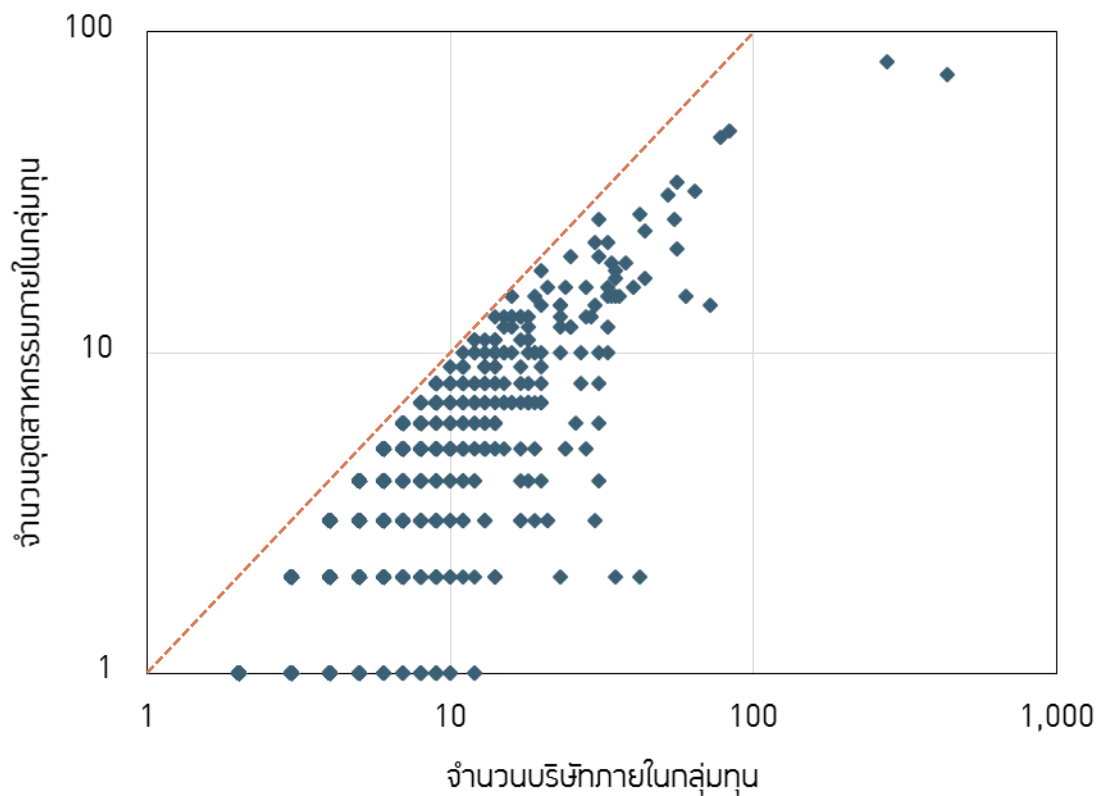
ขนาดของวงกลมแทนมูลค่าสินทรัพย์
 สีของวงกลมแทนอุตสาหกรรม
 เส้นตามเข็มนาฬิกาจากบริษัทแม่ไปยังบริษัทลูก

กลุ่มทุนไทยมีความหลากหลาย

ภาคธุรกิจไทยมีกลุ่มทุนประมาณ
6,000 กลุ่ม

การกระจายตัวของอุตสาหกรรมภายในกลุ่มทุน

การกระจายตัวของอุตสาหกรรมภายในกลุ่มทุนมีความหลากหลาย

ทำไมเราจึงควรให้ความสำคัญกับกลุ่มทุน?

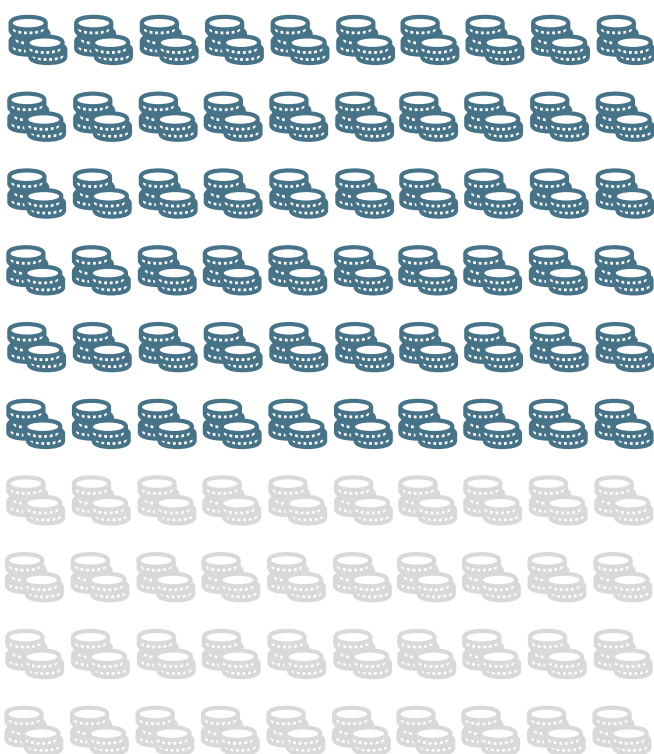
ความสำคัญของกลุ่มทุน

5% ของบริษัท

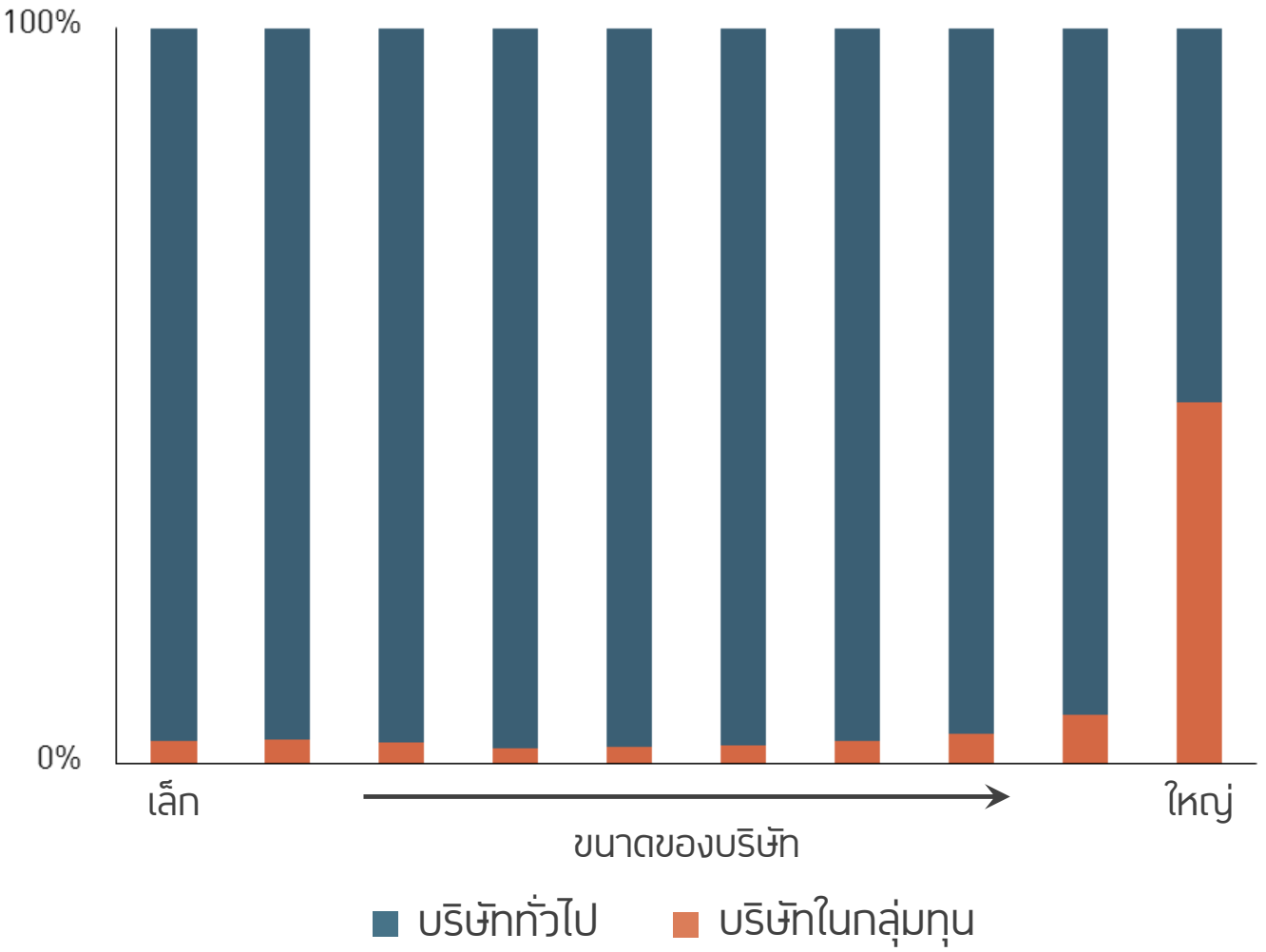
46% ของยอดขาย

60% ของผลกำไร

หมายเหตุ: ข้อมูลปี 2559

บริษัทในกลุ่มทุนมีขนาดใหญ่

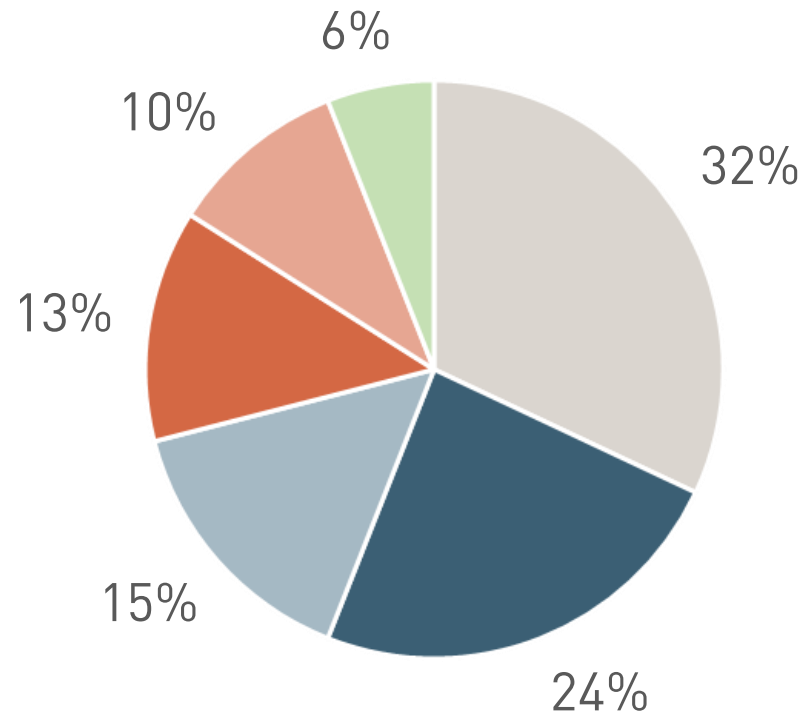

- บริษัทในกลุ่มทุนส่วนมากอยู่ในกลุ่มบริษัทที่ใหญ่ที่สุด 10% ของประเทศ
- บริษัทที่ใหญ่ที่สุด 10% ของประเทศ กว่าครึ่งเป็นบริษัทในกลุ่มทุน

ผลของกลุ่มทุนต่อการกระจุกตัว

Boundary of the Firm

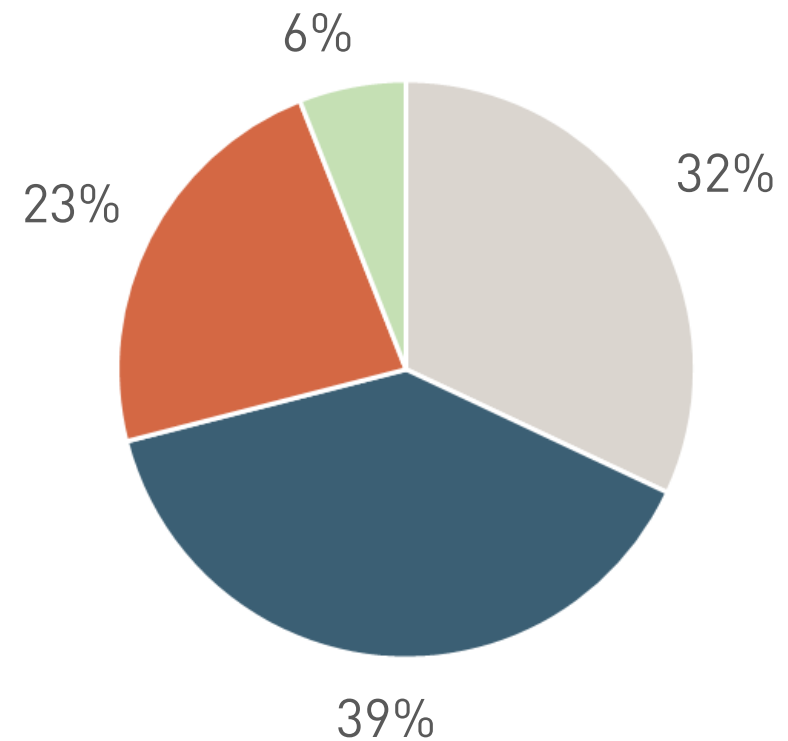
Simple HHI

$$\text{HHI} = (0.32^2 + 0.24^2 + 0.15^2 + 0.13^2 + 0.10^2 + 0.06^2)^{1/2}$$

$$= 0.462$$

Network-adjusted HHI

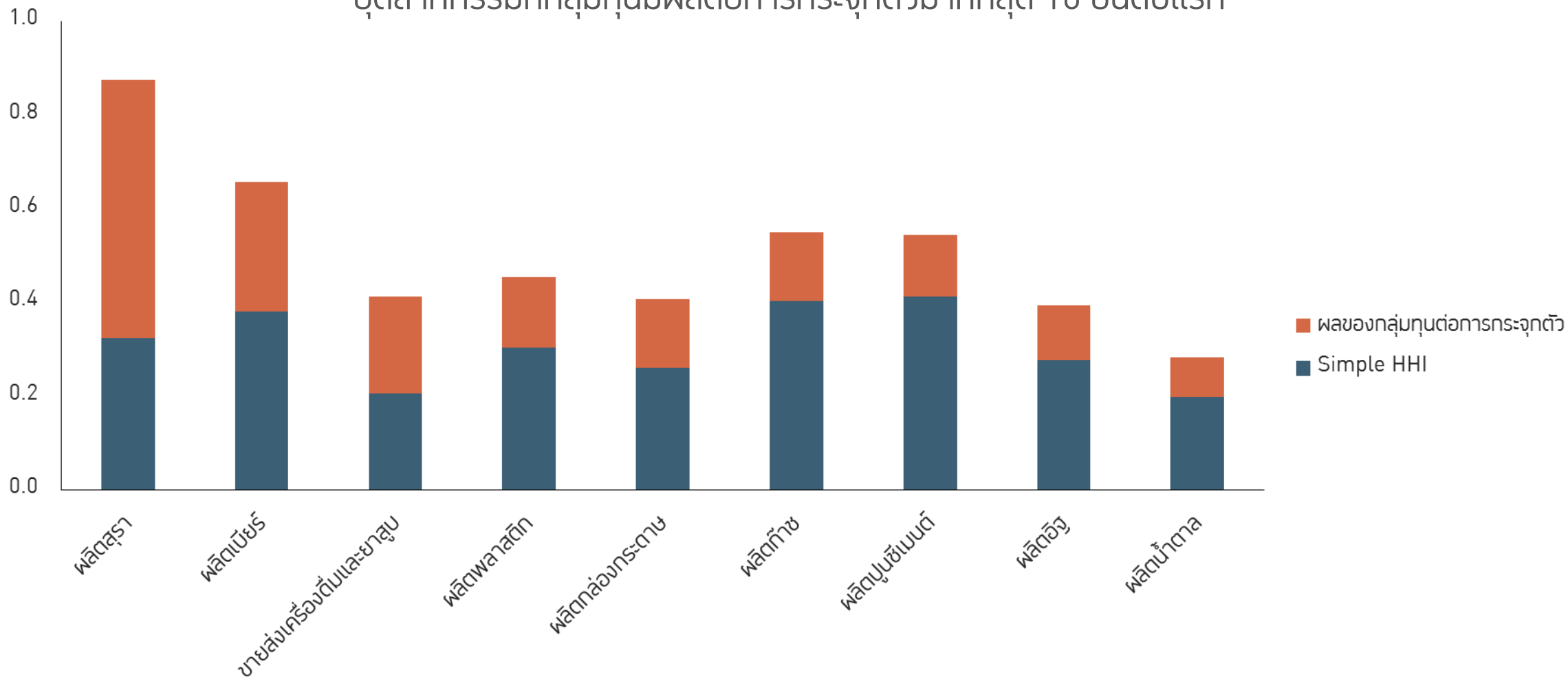

$$\text{HHI} = (0.32^2 + 0.39^2 + 0.23^2 + 0.06^2)^{1/2}$$

$$= 0.558$$

ผลของกลุ่มทุนต่อการกระจุกตัว

อุตสาหกรรมที่กลุ่มทุนมีผลต่อการกระจุกตัวมากที่สุด 10 อันดับแรก

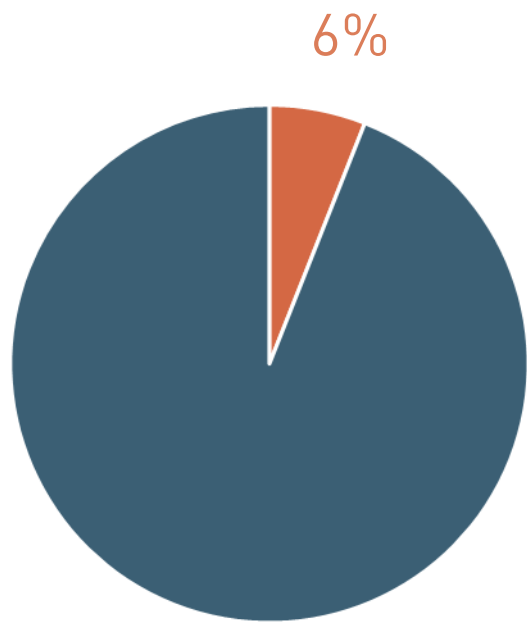

หมายเหตุ: ข้อมูลปี 2559

ข้อมูลการส่งออก

- ประเภทของสินค้า ประเทศปลายทาง และมูลค่าสินค้า
- ครอบคลุมการส่งออกทั้งหมด
- รวมเป็นรายปี ระหว่าง 2549-2559
- กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

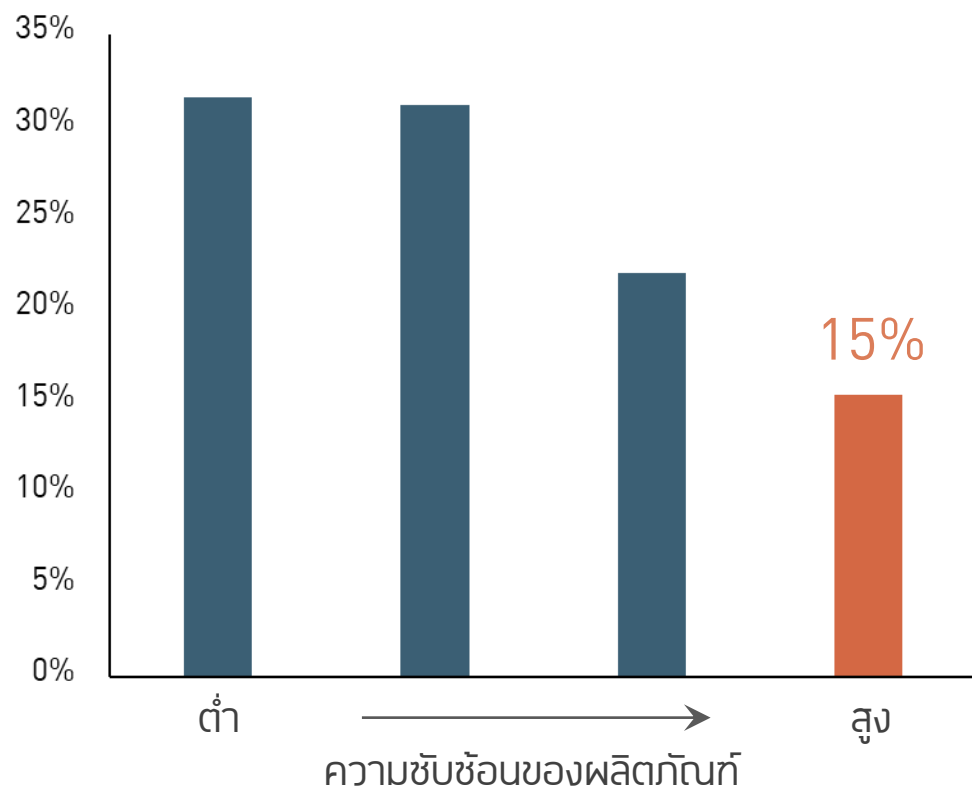
การส่งออกของภาคธุรกิจไทยมีการกระจุกตัวสูง

การส่งออกมีมูลค่าประมาณ 70% ของ GDP แต่มีเพียง 6% ของบริษัททั้งหมดส่งออก

ที่มา: Apaitan, Disyatat & Samphantharak (2019)

ผู้ส่งออกส่วนน้อยส่งออกสินค้าที่มีความ ซับซ้อนสูง

ในกลุ่มบริษัทที่ส่งออก มีเพียง 15%
ที่ส่งออกสินค้าที่มีความซับซ้อนสูง

ที่มา: Ananchotikul, Apaitan & Disyatat (2017)

สรุป: ภาคธุรกิจไทยมีการกระจุกตัวสูง

การกระจุกตัวใน 2 รูปแบบ

การกระจุกตัวที่ดี (Superstar Firms)*

- บริษัทที่มีผลิตภาพสูง มีความสามารถในการขยายส่วนแบ่งตลาด โดยไม่จำเป็นต้องใช้การกีดกันคู่แข่ง

การกระจุกตัวที่ไม่ดี

- บริษัทที่มีอำนาจตลาดสูง มีส่วนแบ่งตลาดมากจากการกีดกันผู้เล่นรายใหม่ ๆ

เราจะวัดอำนาจตลาดได้อย่างไร?

ที่ผ่านมา นิยมใช้ดัชนีที่แสดงถึง
การกระจุกตัว เช่น HHI หรือ
Concentration Ratio เป็นตัวชี้วัด
อำนาจตลาด อย่างไรก็ดี...

การกระจุกตัวหรือจำนวนบริษัทอาจ
ไม่ได้สะท้อนการขาดการแข่งขัน
เสมอไป

การวัดอำนาจตลาด

ที่ผ่านมา นิยมใช้ดัชนีที่แสดงถึง
การกระจุกตัว เช่น HHI หรือ
Concentration Ratio เป็นตัวชี้วัด
อำนาจตลาด อย่างไรก็ดี...

การกระจุกตัวหรือจำนวนบริษัทอาจ
ไม่ได้สะท้อนการขาดการแข่งขัน
เสมอไป

- ขอบเขตของตลาด

ที่ผ่านมา นิยมใช้ดัชนีที่แสดงถึง
การกระจุกตัว เช่น HHI หรือ
 Concentration Ratio เป็นตัวชี้วัด
 อำนาจตลาด อย่างไรก็ดี...

**การกระจุกตัวหรือจำนวนบริษัทอาจ
 ไม่ได้สะท้อนการขาดการแข่งขัน
 เสมอไป**

- ขอบเขตของตลาด
- อุตสาหกรรมที่มีการกระจุกตัวสูงอาจ
 มีการแข่งขันสูงก็ได้

AIRBUS vs. **BOEING**

Coca-Cola vs. **pepsi**

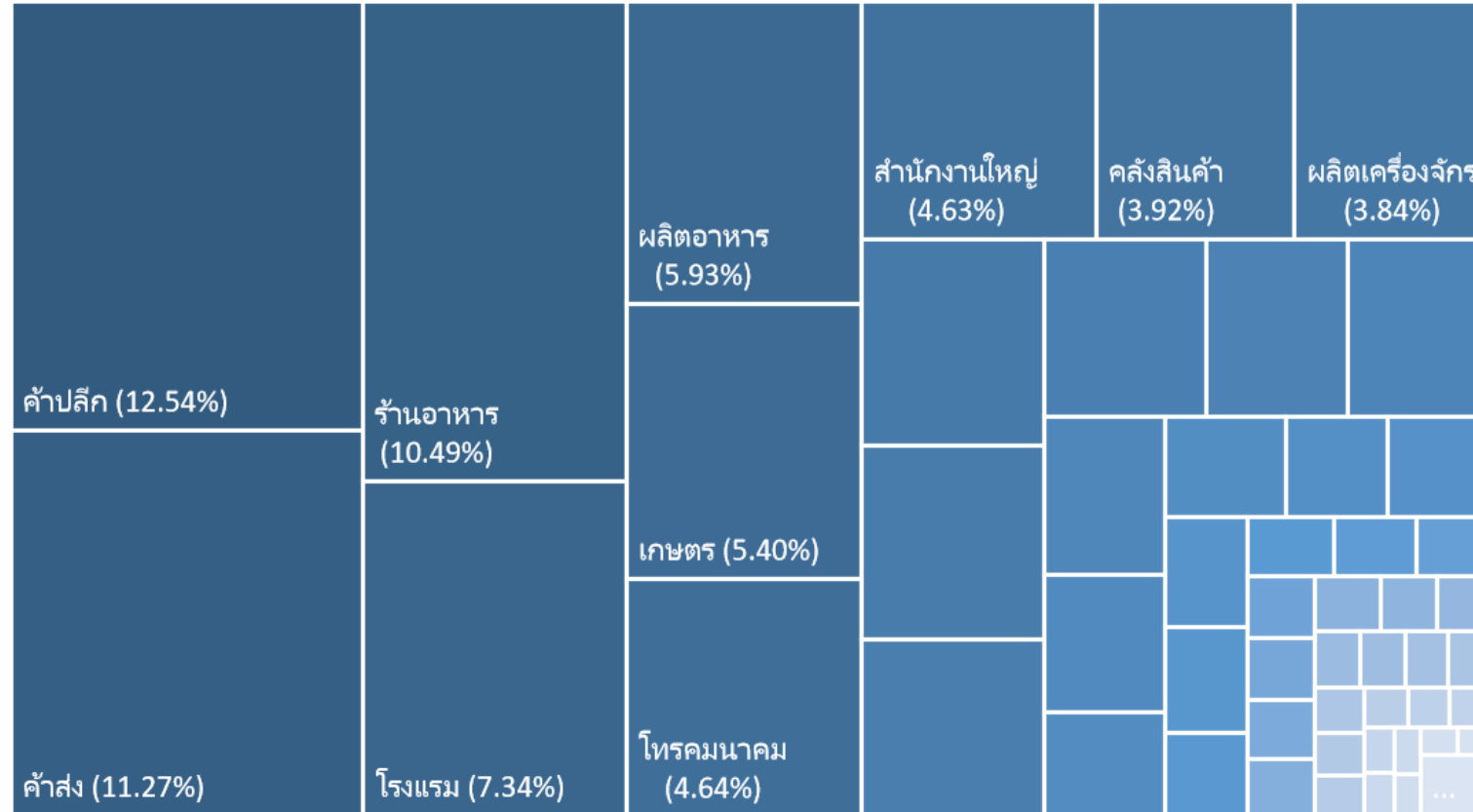
นิยามของอำนาจตลาด คือ ความสามารถของบริษัทในการกำหนดราคา
สินค้าหรือบริการของตนเอง

ในงานวิจัยนี้ เราใช้ Markup หรือ สัดส่วนระหว่างราคาขายและต้นทุน
การผลิตหน่วยสุดท้าย เป็นตัวสะท้อนถึงอำนาจตลาด โดยใช้วิธีของ
De Loecker and Eeckhout (2017) ในการวัด Markup

$$\text{Markup} = \frac{\text{Price}}{\text{Marginal Cost}}$$

บริษัทที่มีอำนาจตลาดสูงอยู่ใน
อุตสาหกรรมใดบ้าง?

อุตสาหกรรมของบริษัทที่มีอำนาจตลาดสูงสุด 5%

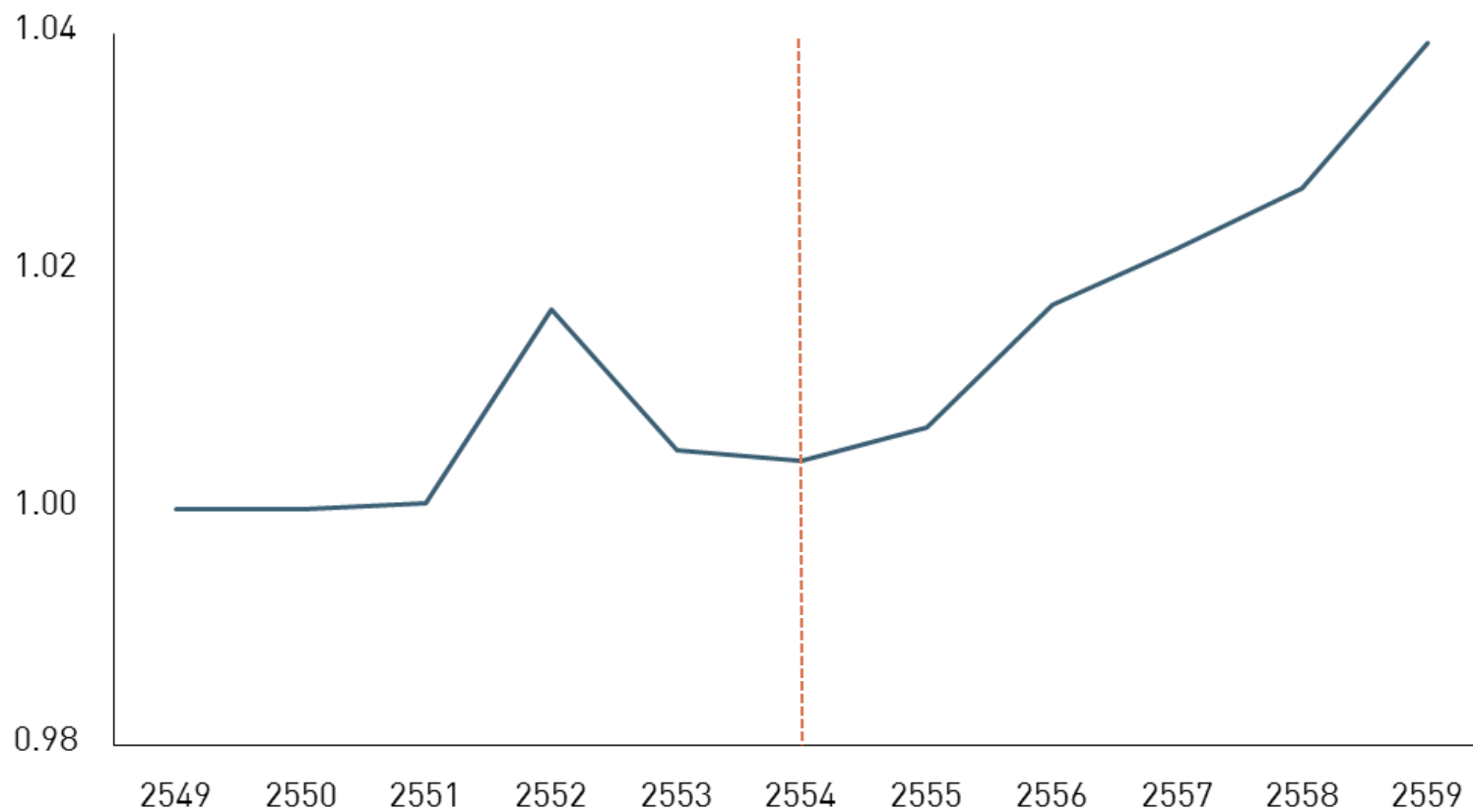

หมายเหตุ: ข้อมูลปี 2559 ประเภทอุตสาหกรรมแบ่งตาม ISIC 2 หลัก; ตวงน้ำหนักด้วยรายรับ

แนวโน้มของอำนาจตลาดในภาคธุรกิจไทย เป็นอย่างไร?

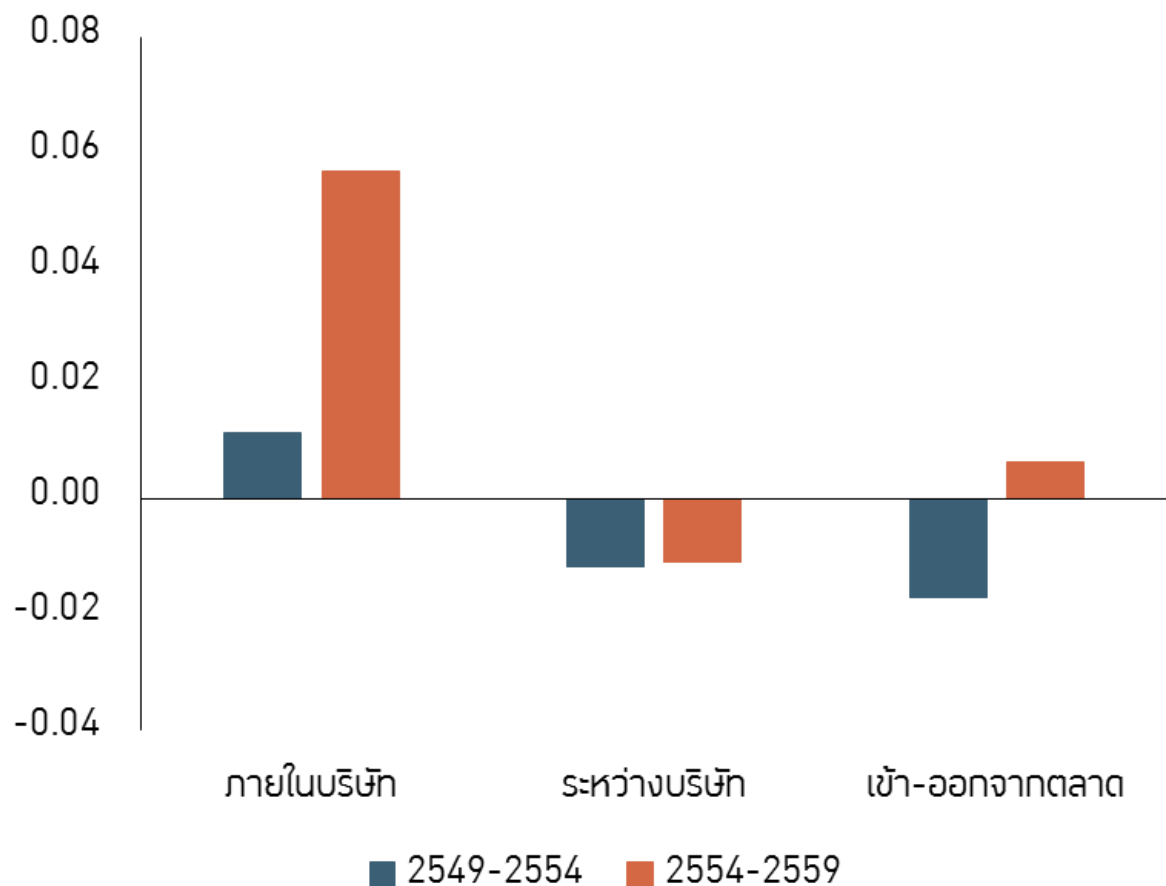
อำนาจตลาดของบริษัทเพิ่มขึ้น

Average Markup (2549 = 1.00)

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้วยต้นทุน

การเพิ่มขึ้นของอำนาจตลาดมาจากบริษัทเดิม

ภายในบริษัท (within firms)

บริษัทเดิมมีอำนาจตลาดเพิ่มขึ้น

ระหว่างบริษัท (between firms)

บริษัทเดิมที่มีอำนาจตลาดสูงมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น

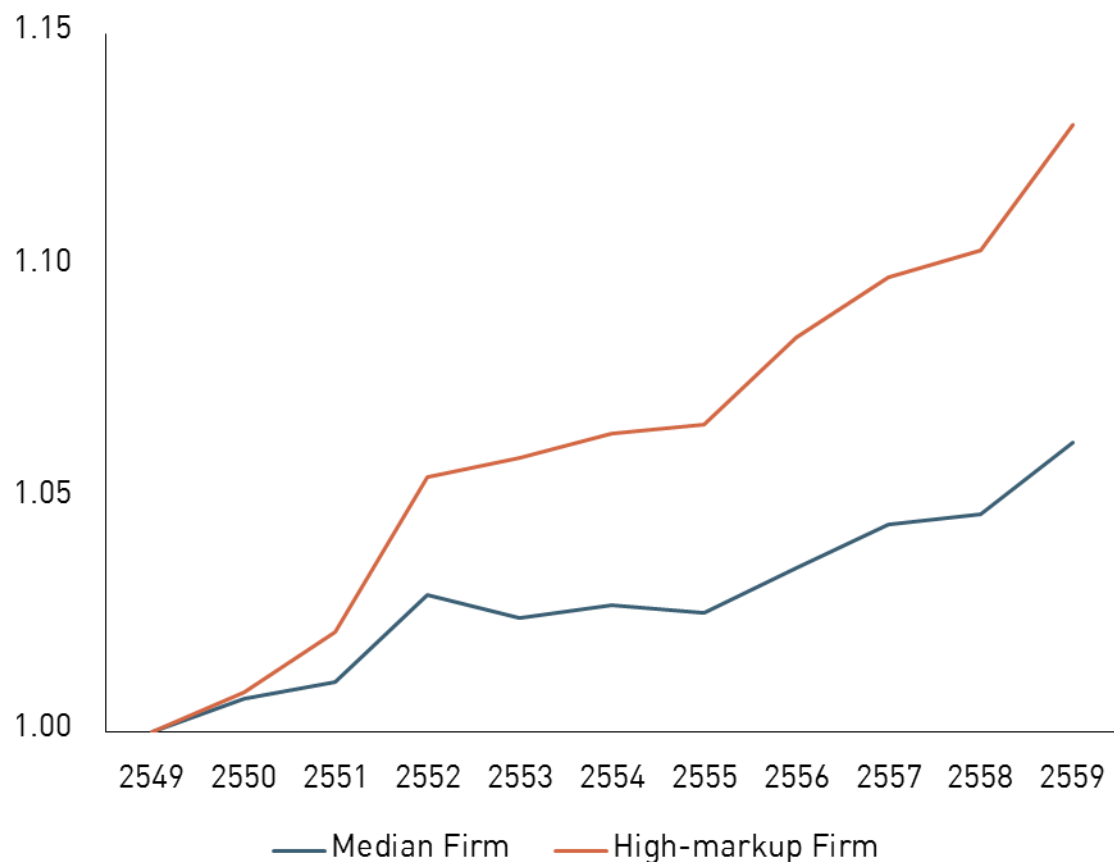
เข้า-ออกจากตลาด (entry & exit)

บริษัทที่เข้ามาใหม่ (ออก) มีอำนาจตลาดสูง (ต่ำ) กว่าค่าเฉลี่ย

หมายเหตุ: จำนวนจากวิธีการ Decomposition ของ Haltiwanger (1997)

บริษัทที่มีอำนาจตลาดสูงยังมีอำนาจตลาดเพิ่มขึ้น

อำนาจตลาดของบริษัท (2549 = 1.00)

อำนาจตลาดของ High-markup firm เพิ่มขึ้นมากกว่าอำนาจตลาดของ Median firm กว่าเท่าตัว

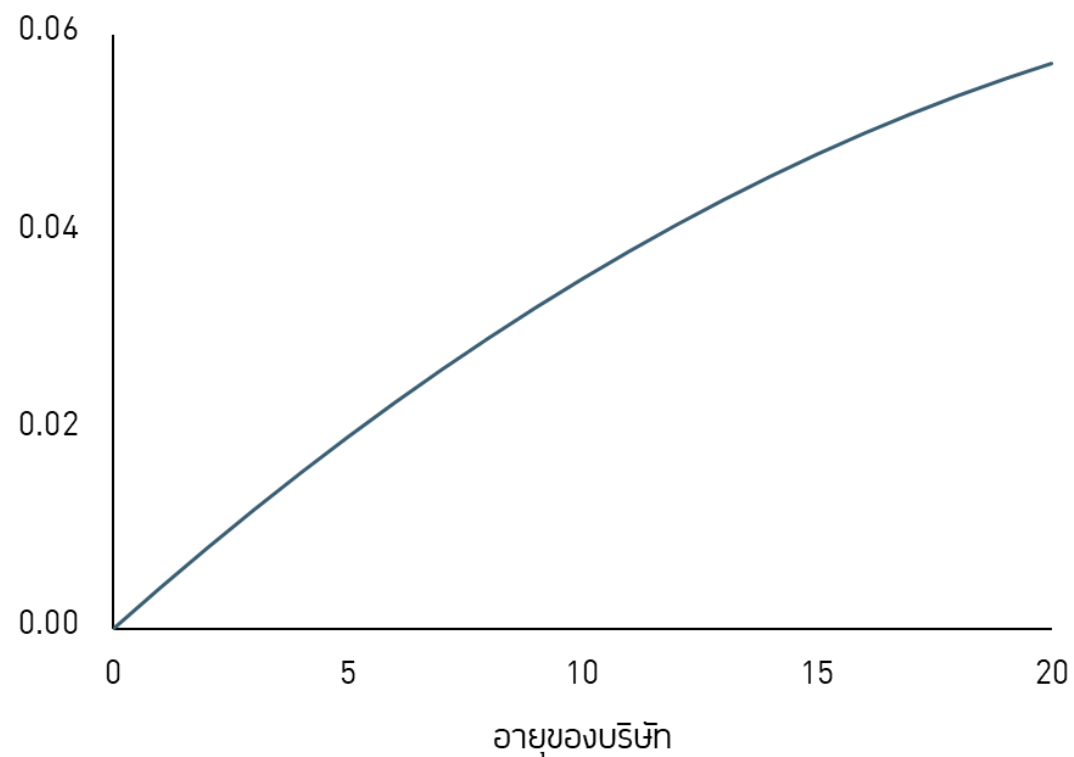
หมายเหตุ: High-markup firm หมายถึง บริษัทที่มี Markup เท่ากับเปอร์เซ็นต์ที่ 90
 Median firm หมายถึงบริษัทที่มี Markup เท่ากับค่ามัธยฐาน

ปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับ อำนาจตลาด?

บริษัทอายุมากมีอำนาจตลาดสูงกว่า

บริษัทที่มีอายุมากมี Markup สูงกว่า
บริษัทอายุน้อย

Markup และอายุของบริษัท

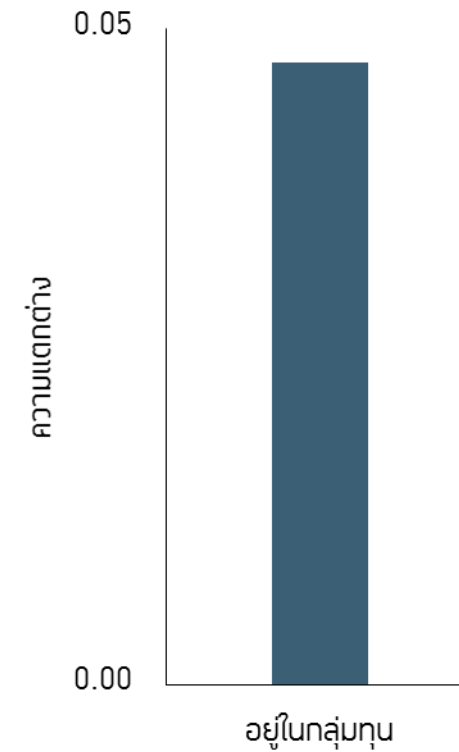

หมายเหตุ: คำนวณจากสัมประสิทธิ์จากสมการถดถอย

บริษัทในกลุ่มทุนมีอำนาจตลาดสูงกว่า

บริษัทในกลุ่มทุนมี Markup สูงกว่า
บริษัทอื่น ๆ โดยเฉลี่ย 4.7 pp.

บริษัทในกลุ่มทุน เทียบกับ บริษัทอื่น ๆ

หมายเหตุ: คำนวณจากสมการถดถอยเชิงเส้น

หมายเหตุ: คำนวณจากสัมประสิทธิ์จากสมการถดถอย

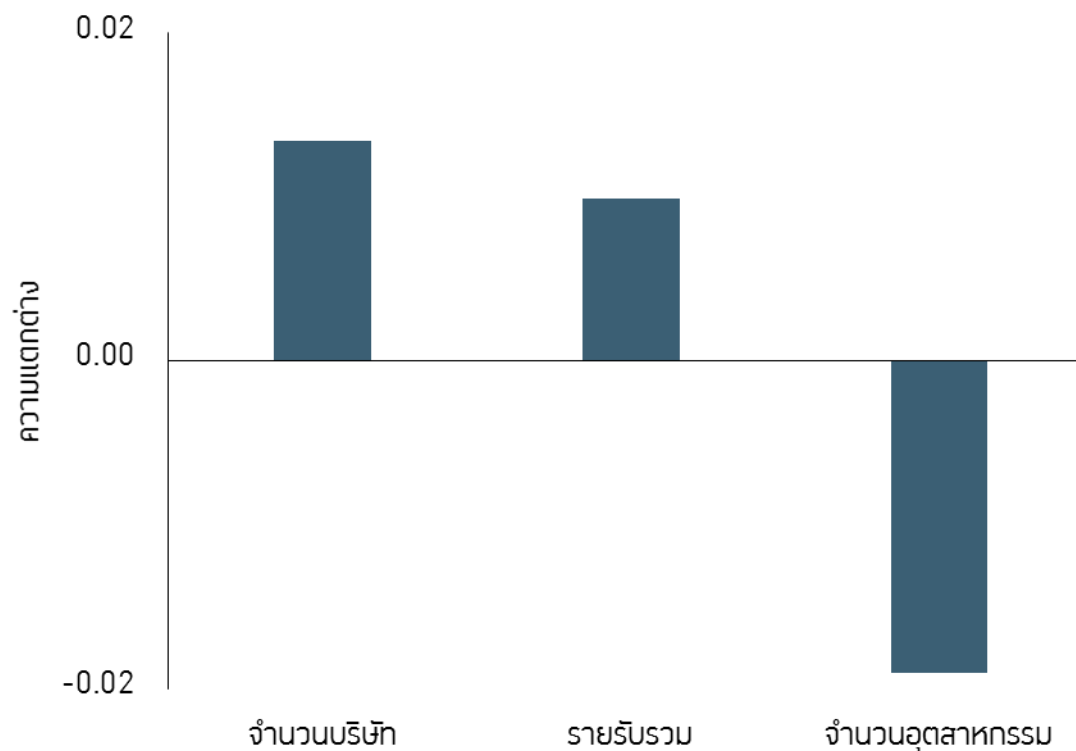
บริษัทในกลุ่มทุนที่มีการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมสูง มีอำนาจตลาดสูงกว่า

จำนวนบริษัทในกลุ่มทุนที่เพิ่มขึ้น 10% มีความสัมพันธ์กับ Markup ที่สูงขึ้น 0.11 pp.

รายรับรวมของกลุ่มทุนที่เพิ่มขึ้น 10% มีความสัมพันธ์กับ Markup ที่สูงขึ้น 0.03 pp.

จำนวนอุตสาหกรรมในกลุ่มทุนที่เพิ่มขึ้น 10% มีความสัมพันธ์กับ Markup ที่ลดลง 0.17 pp.

Median network เทียบกับ 90th percentile

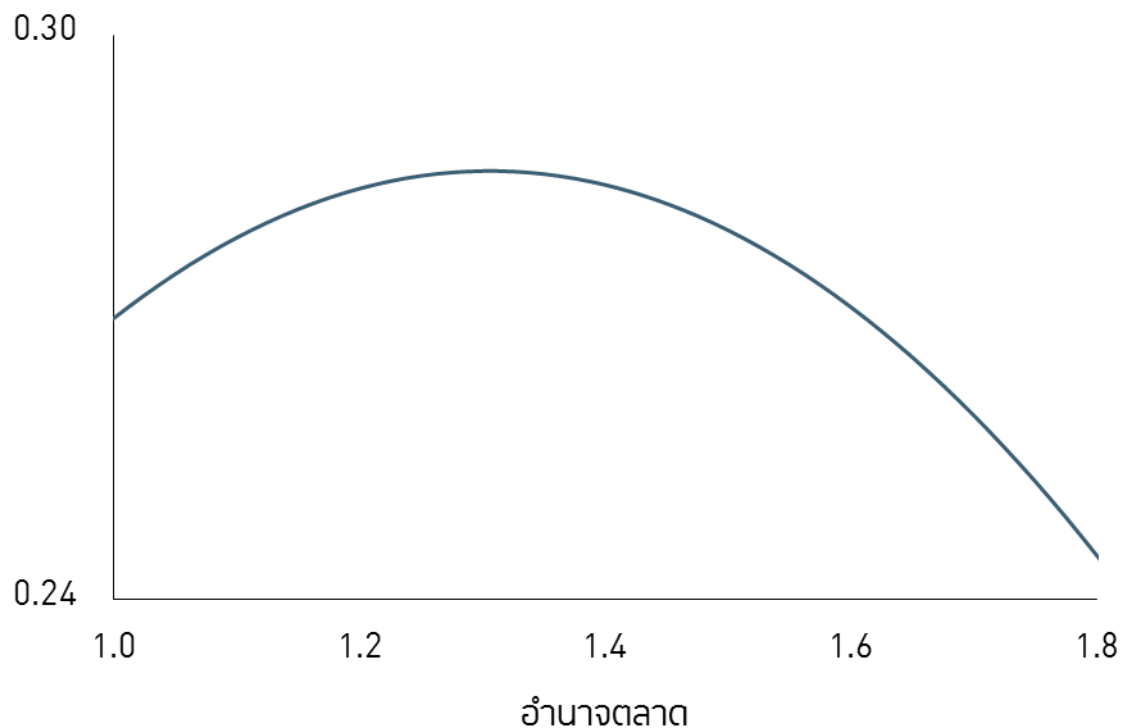
หมายเหตุ: คำนวณจากสมการถดถอยเชิงเส้น รายรับรวมของกลุ่มทุน ไม่รวมรายรับของบริษัท เพื่อหลีกเลี่ยงการนับซ้ำในสมการถดถอย

หมายเหตุ: คำนวณจากสัมประสิทธิ์จากสมการถดถอยและความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานและเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90 ของ จำนวนบริษัท รายรับรวม และจำนวนอุตสาหกรรมระหว่างกลุ่มทุน

อำนาจตลาดมีผลต่อระบบเศรษฐกิจ อย่างไร?

ผลของอำนาจตลาดต่อผลิตภาพ

อัตราการเติบโตของผลิตภาพ

บริษัทที่มีอำนาจตลาดมาก มีอัตราการเติบโตของผลิตภาพต่ำกว่าบริษัทที่มีอำนาจตลาดน้อย

หมายเหตุ: คำนวณจากค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอยเชิงเส้น

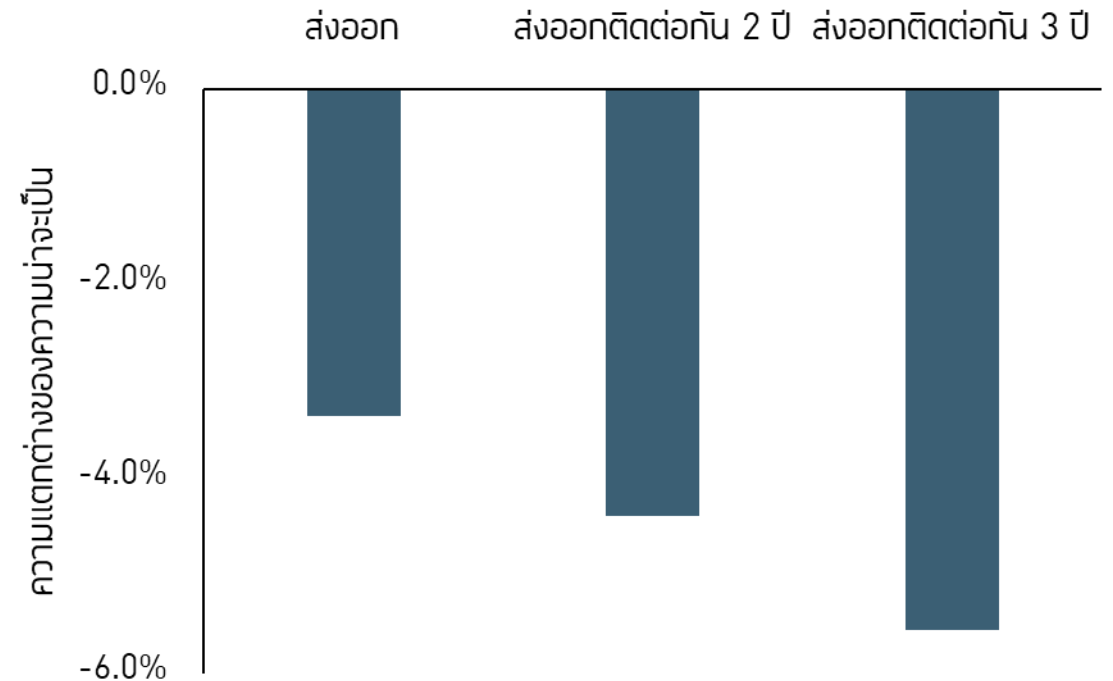
ผลของอำนาจตลาดต่อการส่งออก

ผลของ Markup ที่เพิ่มขึ้น 1 pp. ต่อ
ความน่าจะเป็นในการ

ส่งออก	-0.08%
ส่งออกติดต่อกันอย่างน้อย 2 ปี	-0.10%
ส่งออกติดต่อกันอย่างน้อย 3 ปี	-0.13%

หมายเหตุ: คำนวณจากสมการถดถอย Logistic

High-markup firm เทียบกับ Median firm

หมายเหตุ: คำนวณจาก Marginal effect จากสมการถดถอย Logistic และความแตกต่างของ Markup ระหว่าง High-markup firm และ Median firm ในปี 2559
High-markup firm หมายถึง บริษัทที่มี Markup เท่ากับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90
Median firm หมายถึงบริษัทที่มี Markup เท่ากับค่ามัธยฐาน

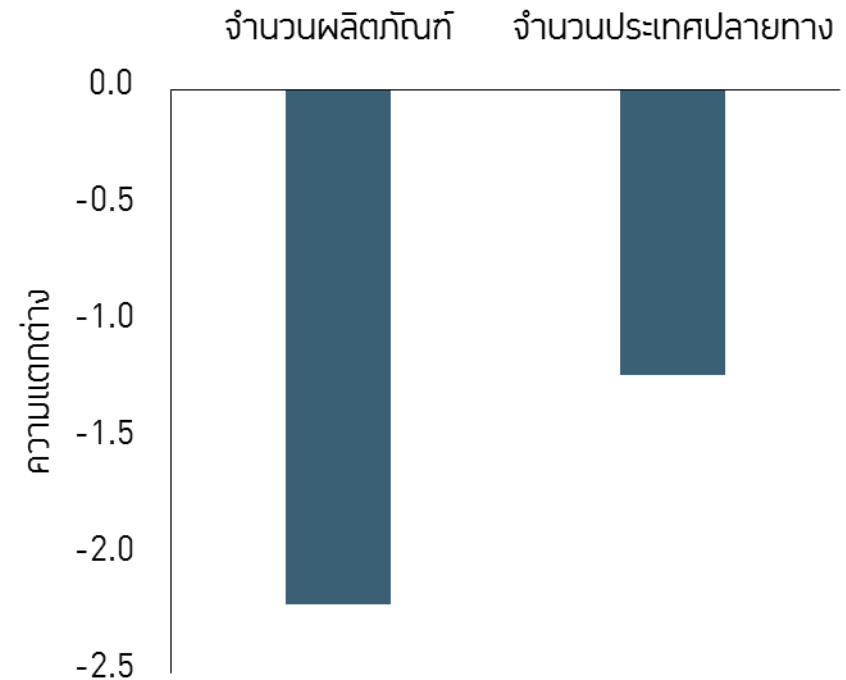
ผลของอำนาจตลาดต่อการส่งออก

ผลของ Markup ที่เพิ่มขึ้น 1 pp. ต่อ

จำนวนผลิตภัณฑ์	-0.051
จำนวนประเทศปลายทาง	-0.028

หมายเหตุ: คำนวณจากสมการถดถอยเชิงเส้น

High-markup firm เทียบกับ Median firm

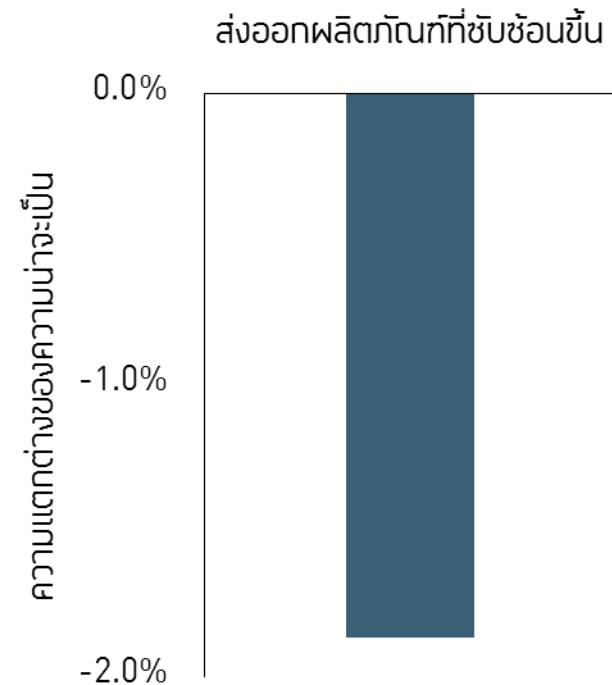
หมายเหตุ: คำนวณจากสัมประสิทธิ์จากสมการถดถอยเชิงเส้น และความแตกต่างของ Markup ระหว่าง High-markup firm และ Median firm ในปี 2559
 High-markup firm หมายถึง บริษัทที่มี Markup เท่ากับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90
 Median firm หมายถึงบริษัทที่มี Markup เท่ากับค่ามัธยฐาน

ผลของอำนาจตลาดต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ผลของ Markup ที่เพิ่มขึ้น 1 pp. ต่อ
ความน่าจะเป็นในการ

ส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ซับซ้อนขึ้น **-0.07%**

High-markup firm เทียบกับ Median firm

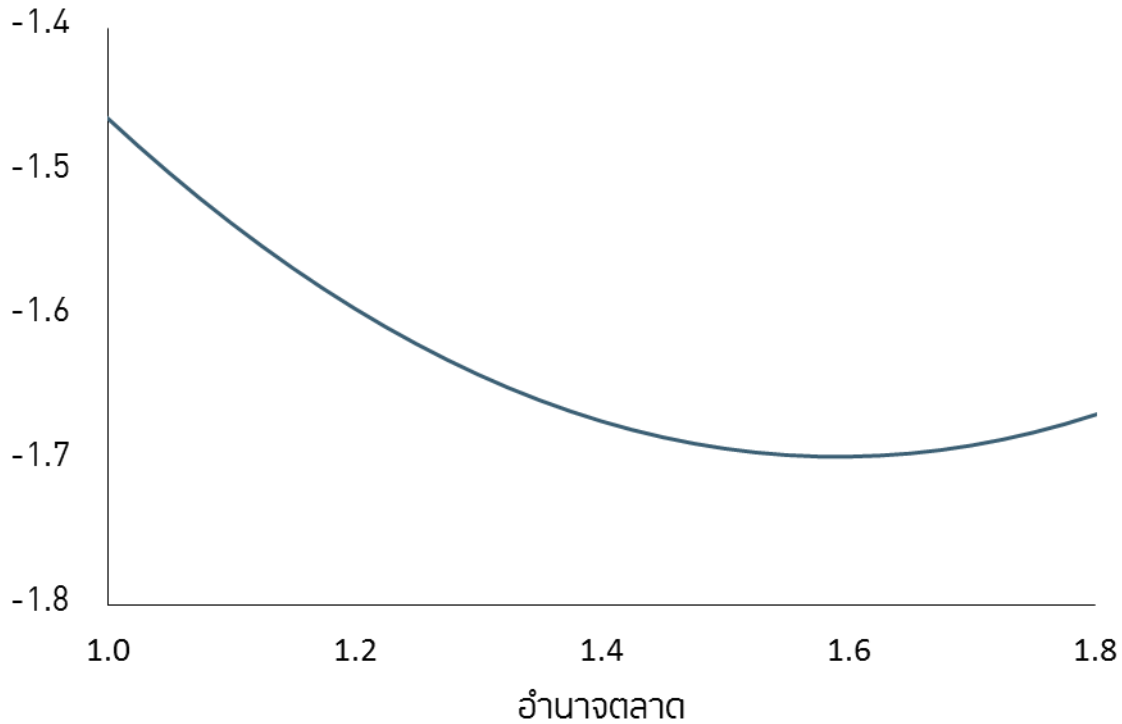

หมายเหตุ: คำนวณจากสมการถดถอย Logistic

หมายเหตุ: คำนวณจาก Marginal effect จากสมการถดถอย Logistic และความแตกต่างของ Markup ระหว่าง High-markup firm และ Median firm ในปี 2559
High-markup firm หมายถึง บริษัทที่มี Markup เท่ากับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90
Median firm หมายถึงบริษัทที่มี Markup เท่ากับค่ามัธยฐาน

ผลของอำนาจตลาดต่อการลงทุน

อัตราการลงทุน

บริษัทที่มีอำนาจตลาดมาก มีระดับการ
ลงทุนต่ำกว่าบริษัทที่มีอำนาจตลาดน้อย

หมายเหตุ: คำนวณจากค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอยเชิงเส้น

สรุป: ผลกระทบของอำนาจตลาด

บริษัทที่มีอำนาจตลาดสูง

- มีอัตราการเติบโตของผลิตภาพต่ำ
- มีแนวโน้มที่จะส่งออกและโอกาสที่จะอยู่รอดในตลาดต่างประเทศต่ำ
- มีจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกและจำนวนประเทศปลายทางน้อย
- มีแนวโน้มที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ต่ำ
- มีอัตราการลงทุนต่ำ

ไม่แข่ง ยิ่งแพ้
ถ้าไม่อยากแพ้ จะต้องทำอะไร?

- การส่งเสริมการแข่งขันเป็นสิ่งจำเป็นในการยกระดับผลิตภาพการผลิตและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- งานวิจัยชิ้นนี้ร่วมตอบโจทย์ที่สำคัญนี้ ผ่านการ
 - นำวิธีการวัดอำนาจตลาดแบบใหม่มาใช้กับภาคธุรกิจในประเทศไทยเป็นครั้งแรก
 - ย้ำให้เห็นถึงความจำเป็นในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มทุนต่อการแข่งขันในภาคธุรกิจ

การนำเสนอนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน และไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย